

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsake sredo.
Cena: Letno Din 32,—
polletno Din 16,— četrt-
letno Din 9,— inozemstvo
Din 64,— — Poštno-čekovni
račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon interurban 113.

Cena inseratom: cela
stran Din 2000,— pol stra-
ni Din 1000,—, četrt strani
Din 500,—, 1/8 strani Din 250,—
1/16 str. Din 125,—. Mali oglasi
si vsaka beseda Din 1.20.

Vprašanje centralizma in avtonomije v Rumuniji.

Notranja ureditev rumunske države še ni končno veljavno utrjena. Rumunija je pridobila kot veliko pridobitev svetovne vojne obsežne pokrajine, ki so prej pripadale Avstriji, Ogrski, Rusiji in Bolgariji. Zedimba teh pokrajin s staro Rumunijo je vzbudila vprašanje o ureditvi povečane rumunske države.

To vprašanje ima stvarno podlago v velikih kulturnih, prosvetnih, gospodarskih in socialnih razlikah med novo-pridobljenimi pokrajinami in staro-rumunskim ozemljem. Nove pokrajine bi rade zadržale svoje lastno kulturno in gospodarsko življenje, stara Rumunija pa teži v imenu narodnega edinstva za popolnim izenačenjem, to je, za popolnim prilagodenjem in prilichenjem novih pokrajin. Iz teh razmer je vzniklo vprašanje o centralistični ali avtonomistični ureditvi države.

Maniu, nekdanji voditelj narodno-čutečih Rumunov v bivši Ogrski, sedaj voditelj narodno-kmetijske stranke, je kot ministrski predsednik Rumunije preosnoval državno upravo tako, da se je vsaj nekoliko približala idealu pokrajinske samouprave. Podpirali so ga pri tem vsi nacionalisti novih pokrajin, pa tudi kmetijska stranka, ki ima jedro svojih članov v stari Rumuniji. Maniu se je umaknil s sedeža ministrskega predsednika ter napravil prostor vladi profesorja Jorge, ki je zopet nategnil centralistične vajeti ter rastoči tok samoupravne misli obrnil nazaj v smeri proti središču države, ki je Bukarešta.

S tem pa staro vprašanje centralizma in avtonomizma ni izginilo s sveta. V rumunskem časopisju je zadnjič zopet oživela razprava o načinu, kako naj se uredi država. Povod za to časopisno razpravljanje je dala knjižica poslanca Romula Boile, ki zagovarja revizijo sedanje ustave v smislu popolne decentralizacije. Rumunija se naj razdeli v tri velike dežele, ki bi uživale popolno avtonomijo ter bi imele lasten deželni zbor, iz katerega bi se sestavila deželna vlada.

Ker tiči za poslanca Boile najbrž sam voditelj stranke Maniu, je njegov načrt vzbudil splošno pozornost. Po tem načrtu naj bi se država razdelila

v tri dežele: 1. Veliko in Malo Vlaško, Dobrudža in Podunavje; 2. Moldavija, Besarabija in Bukovina; 3. Sedmograška, Banat, Kriša in Marmaroš. Te dežele bi bile avtonomne, imele bi deželni zbor z zakonodajno pravico ter bi tudi imele svoje vlade, to je ministrskega predsednika, ki bi bil ob enem notranji minister, ter 4 ministre in sicer za finance, kmetijstvo, industrijo in trgovino in za ceste. V pristojnost centralne (osrednje) vlade in osrednjega parlamenta bi spadale te stvari: zunanje zadeve, vojska, promet, pošta, finance in splošna državna policija. Osrednja vlada bi sestojala tudi iz ministrskega predsednika in 4 ministrov, in sicer za zunanje zadeve, finance, vojsko in promet.

O tem načrtu poslanca Boile, za katerim se skriva, kakor rečeno, bivši ministrski predsednik Maniu, se je v rumunskem časopisju razvnela živahna razprava. Za avtonomijo se odločno zavzemajo časniki. V novih rumunskih pokrajinah, ki so nekdanj spadale pod Avstrijo in Ogrsko. V Bukarešti pa časopisje po večini odklanja ta načrt ter zagovarja centralistično državno ureditev. Le list »Adeverul« brani Boile-Maniuov načrt, ter piše med drugim: »Ako hočemo ohraniti narodno edinstvo države, moramo upoštevati dejstvo, da so nove pokrajine stoletja živele v drugačnih kulturnih in socialnih razmerah kakor ostala Rumunija.«

V Rumuniji je torej vprašanje o državni ureditvi zopet na dnevnem redu. Pravzaprav ni nikdar izginilo z dnevnega reda, kar je zakrivil ministrski predsednik Jorga, ki je takoj po svojem nastopu ukinil vse ukrepe Maniuove vlade, katera je hotela izvesti

decentralizacijo državne uprave. Nedavno se je pri ministrskem predsedniku zglasila deputacija iz Bukovine z zahtevo, naj bi vlada zopet vpstavi ministrstvo za Bukovino. Predsednik vlade Jorga je to obljubil. Iz tega bi se dalo sklepati, da je Jorga uvidel, da je državno upravo vodil po zgrešenem načelu, ko je preveč napel centralistične vajeti ter menil, da je edino strogo centraliziran birokratizem (uradniško vladje) podlaga narodnega in državnega edinstva ter obramba državnih interesov.

*

IZ RAZNIH DRŽAV

Avstrijski parlament izvolil ponovno Viljema Miklasa za predsednika republike. Na podlagi spremembe zvezne ustave je bil dne 9. oktobra od parlamenta ponovno izvoljen za predsednika republike krščanski socijalec Viljem Miklas. Oddana sta bila 202 glasova in od teh je prejel Miklas 109 glasov, socialdemokratski kandidat dr. Karl Renner 93 glasov. Miklas je izvoljen na dobo 4 let.

Za ozdravljenje nemškega gospodarstva in financ je bila izdana tretja zasilna odredba državnega predsednika Hindenburga za zaščito gospodarstva in financ.

Nemški socijalni demokratje se razcepili. Radi tajnega rovarjenja sta bila izključena iz nemške socialdemokratske stranke poslanca dr. Rosenfeld in Seydewitz in sta osnovala novo socialistično delavsko stranko v Nemčiji, v kateri bi naj vladala svoboda naziranj. Ustanovitelji nove stranke pričakujejo, da se jim bodo pridružile levičarske skupine.

Velike spremembe na vladnih mestih v Nemčiji. Na željo državnega predsednika Hindenburga je podala dr. Brüningova vlada ostavko. Hindenburg je sprejel odstop vlade in zopet poveril sestavo novega kabineta Brüningu. Namen preosnove celotne Brüningove vlade je, spraviti v vlado ljudi, ki bi mogli bolje navezati na vlado vse parlamentarne stranke in skupina med centromom in nemškimi nacionalci ter po možnosti oslabiti odpor slednjih. Pri sestavi nove vlade je dr. Brüning popolnoma prezrl socijalne

Avstrijski finančni minister dr. Redlich je podal ostavko.

demokrate, ki niti obveščeni niso bili o preosnovi vlade, ampak že postavljene pred dejstvo. To postopanje kancelarja je povzročilo med socijalnimi demokrati veliko razočaranje, ker je dr. Brüningova vlada vedno lahko računala na podporo od strani socialistov. Očividno ne bo posvečal dr. Brüning za bodoče toliko važnosti parlamentarni upredelbi.

Nemški kancler dr. Brüning je sestavil vlado, iz katere je izpadel zunanji minister dr. Curtius. Zunanje ministrstvo je obdržal dr. Brüning. Nova osebnost v vladi je minister za gospodarstvo prof. Warmboldt.

Angleški državnik v Parizu. Minuli teden se je mudil v Parizu angleški zunanji minister lord Reading. Angleški državnik je bil sprejet od predsednika francoske republike in je imel posvetovanja z ministrskim predsednikom Lavalom in zunanjim ministrom Briandom. Pri tem obisku je šlo za izmenjavo mnenj glede francosko-angleškega sodelovanja za ublažitev svetovne gospodarske in finančne krize.

Razpust angleškega parlamenta ter nove volitve. Dne 7. oktobra sta bili razpuščeni obe angleški zbornici in razpisane nove volitve za 28. oktobra. Pred odstopom je vlada sklenila, da bo nastopila enotno pri volitvah. Vendar pa se to ne bo zgodilo s skupno listo, kakor je bilo prvotno nameravano, marveč bodo vse tri stranke, to je liberalna, konservativna in Macdonaldov del delavske stranke, šle samostojno v volitve. Skupni nastop se bo izražal le v tem, da se bodo vse tri stranke nazivale narodne, tako da bodo nastopili posamezni kandidati kot narodni konservativci, narodni liberalci ter narodni delavci. Medsebojno se bodo vse tri stranke podpirale na ta način, da v okrajih, kjer ima kandidat te ali one stranke največ izgledov na izvolitev, ostali dve stranki ne bosta postavili svojih kandidatov.

Novi gospodarsko-finančni načrti ameriškega predsednika Hoovera. Dne 7. oktobra se je vršila v Washingtonu izredna konferenca visokih dostojanstvenikov, senatorjev in poslancev. Ob tej priliki je predlagal predsednik Hoover ustanovitev finančnega zavoda za izredne kredite, ki bi naj imel 500 milijonov dolarjev kapitala. Naloga tega zavoda bi bila: preskrba finančnih ustanov s posojili. Na omenjenih posvetovanjih se je izrekel predsednik Hoover za podaljšanje odložitve plačevanja vojnih obveznosti vsaj za tako dolgo, dokler vlada na svetu splešna finančna negotovost in gospodarska kriza. Pobudo za odložitev plačevanja vojnih dolgov mora dati po Hooverovem zatrdilu Evropa in pred vsem — Francija.

Načrt potovanja francoskega ministrskega predsednika Laval v Washington. Že zadnjič smo javili, da sta Amerika in Francija pod vtisom napovedi poseta francoskega ministrskega predsednika Laval v Washingtonu. Ta obisk je namenjen pristanku Francije na Hooverjeve načrte za bodočnost. O potovalnem programu mi-

nistrskega predsednika Laval v Washington se doznava, da bo dne 16. oktobra odpotoval iz Le Havra, dne 22. oktobra prispe v Newyork, dne 23. oktobra bo potoval v Washington, se bo dne 25. oktobra od tam vračal, dne 26. oktobra neoficijsko obiskal Newyork, potem se pa zopet ponoči vkrcal, da se dne 1. novembra vrne v Le Havre.

Iz vznemirjenega Daljnega vzhoda. Spor med Japonci in Kitajci radi zasedbe Mandžurije od strani Japonske še nikakor ni poravnal. Po vsej Mandžuriji je še prostora za 80 milijonov naseljencev, kar bi bilo posebno dobro došlo Japonski, ki ne zna, kam s svojimi ljudmi. Kitajci ne morejo iztisniti japonskih čet iz Mandžurije z oboroženo silo, pač pa skušajo zadeti Japonce z bojkotom japonskega blaga in japonskih tovornjakov. Velikopotezni bojkot od strani Kitajcev bi pomenil za Japonsko, ki je tudi v gospodarski krizi, ogromno izgubo. Na rusko-mandžurski meji so pripravljene čete sovjetske armade, — ker Rusija hoče biti pripravljena za vsak slučaj, da bi ne vtaknili Japonci v svoj žep kar cele južne in severne Mandžurije, ki je slabo naseljena. Japonci si laste Mandžurijo z orožjem, Kitajci skušajo Japonsko prisiliti na odhod z bojkotom. Kmalu se bo pokazalo: ali je močnejše orožje ali gospodarski bojkot? Zgodovina zadnjih desetletij uči, da Japonci ne odnehajo, ako so se enkrat zagrizli v kak osvojitveni načrt.

*

Kar bo marsikoga zanimalo.

Priznanje znanega spiritista.

Znameniti angleški list »Daily Express« je objavil priznanje znanega angleškega spiritista Karla Beare. Imenovani je igral 11 let v angleških spiritističnih krogih prvo vlogo. Beare pa danes izjavlja, da je skozi leta varal spiritiste, javnost in oblasti. Trdi nadalje, da ni nikdar razpolagal z nadnaravnimi močmi in nikoli ni nadziral njegovega delovanja kak duh. Beare posedla diplomu, da je resničen medij, ter razne izkaze in spričevale, ki so mu bila izstavljena od spiritističnega urada kot potrdila, da res razpolaga z močjo nad duhovi in je čarovnik v pravem pomenu besede. Tri leta je živel sijajno od dohodkov kot medij. Njegova zaposlenost je segala v l. 1921, ko je postal podpredsednik spiritističnega krožka v Londonu. Njegova spiritistična kontrola bi naj bil Grk »Shauma«, ki je živel pred 150 leti. Danes izjavlja Beare, da se hoče odpovedati spiritizmu, ker ga peče vest in bi rad živel kot pošten mož. Odkrito priznava, da ni bil nikoli pri spiritističnih sejah v kakem zamaknjenju, ampak je slepil vse navzoče vsikdar le pri polni zavesti. Pri takozvanih trombinah sejah, pri katerih bi se naj bil javljal poklicani duh s »trombo« — majhen zvočnik —, si je znal vsikdar tako urediti, da se je v temi polastil zvočnika ter govoril vanj. Ker so gledalci pričakovali od njegovega grškega kontrolnega duha grščino, on pa tega jezika ne zna, je dajal od sebe poljubne zloge ter besede. Eden od poslušalcev iz krožka, ki je bil več grščine, je zatrjeval po spiritistični seji, kako je razumel pomen vsake besede. Beare zaključuje svojo izpoved z besedami: »Moj nasvet vsem, ki se morajo baviti s spiritizmom, je, naj vzgledajo sami sebe, pa bodo z lahkoto pojasnili in razkrili vse goljufije in prevare, ki se uganjajo od spiritistov na račun lahkovernosti.«

Zlate hiše.

Pravilčno zlato mesto obstoja resnično in sicer je to Guanajauto v Mehiki. Pred kratkem so odkrili, da vsebujejo hiše tega mesta zelo mnogo zlata. Omenjeno mesto je eno najstarejših rudokopnih bivališč, kojega vrednost so odkrili še le sedaj, ko je sklenila železniška družba, da bode pozidala v Guanajauto postajno poslopje. Radi nove zgradbe so morali podreti celo